

УДК 342.92

Д. В. Лученко, кандидат юридичних наук,
доцент кафедри адміністративного права
Національного університету «Юридична
академія України імені Ярослава Мудрого»

Про теоретичні і практичні проблеми розвитку інституту оскарження в адміністративному праві України

Демократизація Української держави та європейський вектор її розвитку зумовлюють відповідні перетворення у вітчизняній правовій системі. Повною мірою це стосується і адміністративного права як провідної галузі українського права. Як зазначає Ю. Старилов, вже давно настав час створення «нового світу» адміністративного права як права забезпечення інтересів суспільних інтересів, реалізації прав і свобод людини і громадянина, гарантування «громадського блага»¹. В. Авер'янов вказує, що у результаті трансформації адміністративного права на засадах людиноцентристської ідеології ця галузь має стати основним засобом гармонізації відносин між публічною владою і людиною². Такий підхід відповідає концепції адміністративного

¹ Старилов Ю. Н. Административные суды в России: новые аргументы «за» и «против» / Ю. Н. Старилов ; под ред. и с предисл. В. И. Радченко. — М. : Норма, 2004. — С. 31.

² Демократичні засади державного управління та адміністративне право : монографія / Шемшученко Ю. С., Авер'янов В. Б., Андрійко О. Ф., Кресіна І. О., Нагребельний В. П. та ін. ; за заг. ред. В. Б. Авер'янова. — К.: Юрид. думка, 2010. — С. 48.

права як ідеї врегулювання, сприйнятій європейськими правниками¹, на противагу радянському баченню, яке ґрунтувалося на уявленні про адміністративне право як значною мірою «юрисдикційне» право, спрямоване, у першу чергу, на застосування державою заходів адміністративного примусу до громадян.

Складовою «праволюдяної» орієнтації адміністративного права виступає інститут оскарження рішень, дій або бездіяльності суб'єктів владних повноважень. Останнє, як справедливо зазначають Н. Хаманєва та М. Пучкова, є і правом особи, і одночасно способом захисту інших прав, тобто становить організаційно-правову гарантію прав і свобод особистості² (від себе додамо, що оскарження можна також розглядати і як інститут права, і як адміністративну процедуру). З огляду на це розвиток зазначеного інституту є об'єктивною вимогою розбудови правової держави та втілення принципу верховенства права у практику державного управління.

У той же час, попри наведене, інститут оскарження залишається недостатньо дослідженим вченими-адміністративістами. Наявні у цій сфері праці присвячені питанням адміністративно-правового спору (Л. Бринцева, Н. Хаманєва), адміністративного оскарження та його різновидам (В. Колпаков, І. Грибок, Л. Кисіль, В. Полюхович, В. Тимошук та ін.), окремим аспектам оскарження у судовому порядку (А. Кішинський, Я. Рябченко, О. Угриновська та ін.), проблемі системи засобів позасудового оскарження (Е. Талапіна, Л. Сало), європейським стандартам оскарження (Т. Хабрієва, О. Пасенюк) тощо. Однак цілісного уявлення про оскарження рішень, дій або бездіяльності суб'єктів владних повноважень, його систему, принципи, підстави, предмет та процедуру досі розроблено не було, що, безумовно, не-

¹ Див.: Шмідт-Ассман Е. Загальне адміністративне право як ідея врегулювання: основні засади та завдання систематики адміністративного права / Е. Шмідт-Ассман ; пер. з нім. Г. Рижков, І. Соїко, А. Баканов ; відп. ред. О. Сироїд. – 2-ге вид., перероб. і допов. – К.: К.І.С., 2009. – 552 с.

² Хаманєва Н. Ю. Проблемы взаимодействия гражданина с государственным аппаратом в сфере реализации и защиты прав личности / Н. Ю. Хаманєва, М. В. Пучкова // Труды Ин-та государства и права РАН. – 2011. – № 1. – С. 28.

гати́вно позначається на стані правового регулювання інституту оскарження в адміністративному праві України, якому притаманна зарегульованість, неузгодженість та концептуальна суперечливість. Усе наведене підтверджує актуальність наукових пошуків в окресленій сфері. Метою цієї статті є характеристика основних теоретичних і практичних проблем розвитку інституту оскарження в адміністративному праві України.

Як вже зазначалося, у літературі відсутні спроби розглянути оскарження як адміністративно-правовий інститут, який охоплює і судові, і адміністративні (або ширше — позасудові) засоби оскарження. Такий стан речей зумовлений декількома обставинами. По-перше, традиційним протиставленням у пострадянській науці адміністративного права управлінських адміністративних процедур і юрисдикційного адміністративного процесу. Наприклад, М. Масленников до процедурних норм відносить ведення позитивного управління і розгляд звернень, заяв і загальних скарг, який здійснюється формально відкрито, але без участі зацікавлених громадян чи представників організацій. Процедурні правила встановлюються переважно органами виконавчої влади. Натомість адміністративно-процесуальні норми впорядковують судовий розгляд адміністративних справ і встановлюються зазвичай на рівні закону¹. На наш погляд, подібний підхід не є коректним. Не можна не помітити, що він призводить до штучного протиставлення схожих між собою за підставами, предметом розгляду, стадійністю тощо видами правозастосовної діяльності органів державної влади з розгляду скарг в адміністративному і судовому порядку, які разом є складовими адміністративного процесу (іноді в літературі до останнього включається також і дисциплінарне провадження²). Більша регламентованість судового розгляду, жорсткість судових процедур є наслідком не принципово іншої якості останніх, їх відмінності від адміністративного оскарження, а більшої важ-

¹ Масленников М. Я. Российский административный процесс: перспективы легитимации, централизации и систематизации / М. Я. Масленников. — М. : Изд-во СГУ, 2009. — С. 49-51 та ін.

² Бородін І. Л. Адміністративно-юрисдикційний процес : монографія / І. Л. Бородін. — К. : Алерта, 2007. — С. 41-52.

ливості судового захисту прав людини як важливого атрибуту правової держави. Не витримує критики і розмежування адміністративного і судового оскарження з огляду на юридичну силу актів, в яких закріплюються відповідні норми (законодавчі акти — у випадку судового розгляду скарг та акти органів виконавчої влади — у випадку адміністративного оскарження, на думку М. Масленникова), оскільки процедури адміністративного оскарження (принаймні в Україні) так само врегульовуються на рівні закону (ст. 56 Податкового кодексу України, ст. 393 Митного кодексу, ст. 25 Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» тощо) і деталізуються у відповідних відомчих актах лише на рівні організаційних аспектів здійснення розгляду скарг. Інша справа, що ступінь унормованості процедур адміністративного оскарження у відповідних законах є набагато нижчим, ніж процедур оскарження у судовому порядку, але цей момент впливає із сутності адміністративного оскарження, яке априорі має бути більш швидким і більш гнучким з точки зору регулювання, ніж судове оскарження. Останнє, зокрема, обумовлюється і тим, що за будь-яких обставин акти, ухвалені за наслідками розгляду скарг в адміністративному порядку, можуть бути оскаржені до суду.

По-друге, розрізнення судового і адміністративного оскарження пояснюється також положеннями Конституції України, яка окремо закріплює право на звернення до органів державної влади, органів місцевого самоврядування та посадових і службових осіб цих органів (ст. 40 Конституції України), до змісту якого входить і право на подання скарги, і право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб (ст. 55 Конституції України). У той же час, як здається, таке розмежування пояснюється скоріше не юридичними, а ідеологічними причинами, а саме необхідністю, з огляду на радянське минуле, ствердити на конституційному рівні можливість судового оскарження адміністративних актів. Як справедливо зазначає Н. Хаманєва, адміністративне оскарження у поєднан-

ні із судовим оскарженням становить єдиний механізм захисту прав особи¹.

Єдність судового і адміністративного оскарження як двох великих складових інституту оскарження в адміністративному праві порушує питання про принципи останнього. Тут слід враховувати, що ці принципи, по-перше, мають відображати саме специфіку даного інституту і не змішуватися із загальноправовими принципами та галузевими принципами адміністративного права, а по-друге, відображати засади співвідношення між судовим і адміністративним оскарженням. У цьому аспекті наявні в літературі розробки принципів оскарження (адміністративного чи судового) викликають суттєві зауваження. Зокрема, І. Грибок виокремлює такі принципи адміністративного оскарження, як верховенство права, законність, справедливість, гласність, об'єктивної істини, правової рівності, економічності та ефективності, відповідальності та конфіденційності². С. Константінов серед принципів оскарження постанов у справах про адміністративні правопорушення до суду згадує про принципи свободи, рівності, гуманізму, демократизму, законності, гласності і відкритості розгляду скарги, обов'язковості рішення по скарзі, швидкості і економічності розгляду³.

У той же час принципи законності і верховенства права у теорії права вважаються загальноправовими, а принцип справедливості — загальнолюдським⁴; С. Погребняк відносить деякі із згаданих принципів до основоположних принципів права⁵ (при цьому у С. Константінова, наприклад, законність виступає одночасно і

¹ Хаманева Н. Ю. Защита прав граждан в сфере исполнительной власти / Н. Ю. Хаманева. — М. : ИГП РАН, 1997. — С. 75.

² Грибок І. О. Оскарження рішень органів виконавчої влади в адміністративному порядку / І. О. Грибок ; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. — К., 2005. — С. 10.

³ Константінов С. Принципи оскарження у справах про адміністративні правопорушення / С. Константінов // Вісн. Нац. акад. прокуратури України. — 2010. — № 4. — С. 83-85.

⁴ Загальна теорія держави і права : підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл. / за ред. М. В. Цвіка, О. В. Петришина. — Х. : Право, 2009. — С. 199-201, 203.

⁵ Погребняк С. П. Основоположні принципи права (змістовна характеристика) : монографія. — Х. : Право, 2008. — 240 с.

як основоположний принцип права, і як специфічний принцип оскарження постанов у справах про адміністративні правопорушення¹). Принцип гласності властивий скоріше судовому оскарженню, в адміністративному оскарженні діє принцип публічності. Принципи економічності та ефективності і відповідальності є принципами діяльності органів державної влади взагалі і діють не лише в оскаржувальних процедурах. Натомість у наукових джерелах не згадується, приміром, про принципи оскаржуваності рішень, дій або бездіяльності суб'єкта владних повноважень, диспозитивності оскарження, переваги інтересів скаржника та інші засадничі положення, властиві саме інституту оскарження.

Важливим питанням структури інституту оскарження є також наявність і потрібність для регулювання адміністративних правовідносин інших (крім адміністративного) позасудових засобів оскарження рішень, дій або бездіяльності суб'єктів владних повноважень, чому також майже не приділяється уваги у наукових джерелах. Тут слід враховувати Рекомендацію Res (2001)9 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам про альтернативні методи врегулювання спорів між адміністративними органами і приватними особами від 05.09.2001 р. (далі — Рекомендація Res (2001)9). У Рекомендації Res (2001)9 наголошується на необхідності широкого застосування альтернативних способів врегулювання адміністративних спорів. Серед таких альтернативних способів виокремлюються внутрішній розгляд справ (тобто, по суті, адміністративне оскарження. — *Д. Л.*), примирення, посередництво, договірне врегулювання і арбітраж. З огляду на положення зазначеної рекомендації окремі науковці ставлять питання про необхідність запровадження таких альтернативних судовому способів оскарження і вирішення адміністративних спорів, як медіація та арбітраж². У той же

¹ Константінов С. Принципи оскарження у справах про адміністративні правопорушення / С. Константінов // Вісн. Нац. акад. прокуратури України. — 2010. — № 4. — С. 83-84.

² Див.: Талапина Э. В. Новые институты административного права / Э. В. Талапина // Государство и право. — 2006. — № 5. — С. 18; Сало Л. Медіація як спосіб альтернативного вирішення окремих публічно-правових спорів / Л. Сало // Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні : матеріали XVI регіон. наук.-практ. конф. 8–9 лют. 2010 р. — Львів: Юрид. ф-т Львів. нац. ун-ту ім. Івана Франка, 2010. — С. 140.

час у Рекомендація Res (2001)9 вказується, що засоби, які є альтернативними відносно судового розгляду, мають бути дозволені або в цілому, або стосовно певних типів справ, коли це видається доцільним, особливо щодо таких справ, які стосуються індивідуальних адміністративних актів, контрактів, цивільної відповідальності і в цілому грошових вимог. Беручи це положення до уваги, можна дійти висновку, що, оперуючи поняттям «адміністративний спір», Рекомендація Res (2001)9 розуміє під останнім будь-які спори, в яких стороною є адміністративний орган, незалежно від того, чи виник цей спір з цивільно-правових (стягнення заборгованості за цивільним договором), адміністративно-правових (оскарження адміністративного акта, під яким європейські юристи розуміють правомірні і протиправні акти-документи та акти-дії¹) чи інших відносин. Відповідно альтернативні механізми, перелічені в Рекомендація Res (2001)9, не обов'язково мають бути придатними для вирішення адміністративних спорів у більш вузькому (і, додамо, більш традиційному для вітчизняного права) значенні як спорів із суб'єктами владних повноважень, що впливають з управлінських відносин. Це повною мірою стосується і арбітражу та медіації, які за своєю природою є засобами вирішення юридичних конфліктів договірного, приватноправового характеру і не можуть застосовуватися у публічно-правовій сфері, що підтверджується і світовим досвідом функціонування цього інституту, який поширюється переважно (а в окремих країнах — виключно) на цивільні та господарські правовідносини². Зокрема, Закон РФ «Про альтернативну процедуру врегулювання спорів за участю посередника (процедура медіації)» 2010 р. передбачає, що процедура медіації застосовується до спорів, що виникають з цивільних правовідносин, у тому числі у зв'язку зі здійсненням підприємницької та іншої економічної діяльності, спорів, що виникають з трудових і сімейних правовідносин — за умови, що

¹ Адміністративні процедури і адміністративне судочинство в Німеччині : зб. матеріалів ; пер. з нім. — К.: б / в, 2006. — С. 9—15.

² Див. про це: Кисельова Т. Правове регулювання відносин із надання послуг медіації у зарубіжних країнах / Т. Кисельова // Право України. — 2011. — № 11—12. — С. 225—236.

такі спори не зачіпають і не можуть зачепити інтереси третіх осіб, які не беруть участі у медіації, та публічні інтереси. Остання частина щодо унеможливлення розгляду спорів, пов'язаних з публічними інтересами, яскраво свідчить про концептуальну неможливість впровадження цієї процедури при вирішенні адміністративно-правових конфліктів.

Водночас проблематику позасудового оскарження не слід зводити виключно до механізмів, передбачених у Рекомендації Rec (2001)9. З точки зору оскаржувальної проблематики в адміністративному праві потребують своєї оцінки скарги, які подаються особами до прокуратури, звернення до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, що подаються у порядку ст. 17 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», інші способи оскарження рішень, дій або бездіяльності суб'єктів владних повноважень, встановлені чинним законодавством України. Вважаємо, що саме ці засоби можуть вважатися позасудовими (але не адміністративними) засобами оскарження.

Крім того, проблема ролі прокуратури та актів прокурорського реагування у процедурах оскарження потребує окремого аналізу. Сьогодні ця роль зводиться до трьох складових.

По-перше, прокуратура є органом, який за зверненням фізичних і юридичних осіб може виносити приписи про усунення порушень закону (ст. 22 Закону України «Про прокуратуру»). Тим самим прокуратура виступає як орган, уповноважений розглядати скарги і приймати рішення за ними, що оформлюються у вигляді приписів. У той же час винесення приписів є, на наш погляд, атавізмом радянських часів. Прокуратура не має виконувати квазісудових функцій, перебираючи на себе повноваження суду та органів, які наділені повноваженнями розглядати скарги в адміністративному порядку. Тим більше, що винесення приписів здійснюється у межах виконання такої функції прокуратури, як загальний нагляд, яка чинною Конституцією України не передбачена.

По-друге, відповідно до статей 21, 23 Закону України «Про прокуратуру» прокурор може винести протест і подання, які за своєю суттю є оскарженням рішень, дій чи бездіяльності

суб'єктів владних повноважень. У цій ситуації прокурор виконує роль скаржника, який, відстоюючи публічний інтерес, прагне відновлення режиму законності і поновлення порушених прав. Не можна погодитись з Е. Демським, який, розглядаючи питання перегляду постанов у справах про адміністративне правопорушення, виокремлює оскарження і опротестування як два різних порядки перегляду¹ (такий підхід ми зустрічаємо і у радянських адміністративістів, наприклад, у О. Луньова при розгляді питання перегляду постанови про адміністративне правопорушення²). І подання протесту, і звернення зі скаргою є формами оскарження, що застосовуються різними суб'єктами. Звичайно, процесуальна зацікавленість цих суб'єктів є різною. Зацікавленість скаржника (фізичної або юридичної особи, чії права, свободи або законні інтереси були порушені рішенням, діями чи бездіяльністю суб'єкта владних повноважень) є матеріальною, а зацікавленість прокурора, який подав протест, — юридичною. Але за будь-яких обставин і скарга, і протест мають характер вимоги про скасування (визнання нечинним) певного рішення або визнання протиправною певної дії чи бездіяльності органа державного управління.

По-третє, прокуратура у межах нагляду за дотриманням законів здійснює і нагляд за процедурою розгляду скарг органами, уповноваженими на це. Можна до певної міри погодитись з думкою І. Грибка щодо важливості прокурорського нагляду за розглядом скарг³, хоча, з огляду на вже згадану відсутність функції нагляду в Конституції України, реформування прокуратури, якщо відповідні конституційні положення не зазнають змін, має відбуватися у напрямі відмови від нагляду у цій сфері.

Вельми актуальною проблемою інституту оскарження є розвиток його нормативно-правового врегулювання. На сьогодні

¹ Демський Е. Особливості перегляду постанови у справі про адміністративне правопорушення / Е. Демський // Вісн. Вищ. адмін. суду України. — 2009. — № 1. — С. 53.

² Лунев А. Е. Административная ответственность за правонарушение / А. Е. Лунев. — М. : Госюриздат, 1961. — С. 149.

³ Грибок І. О. Оскарження рішень органів виконавчої влади в адміністративному порядку / І. О. Грибок ; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. — К., 2005. — С. 15.

вдосконалення потребують як самі засоби оскарження (судовий і адміністративний), так і механізми їх взаємозв'язку.

Що стосується судового оскарження, то важливим є вдосконалення процедур оскарження до суду постанов про адміністративні правопорушення. У наукових джерелах обґрунтовано констатується суперечливість і неповнота відповідних норм Кодексу про адміністративні правопорушення України¹. Йдеться про деталізацію вимог до скарги, визначення основних принципів і стадій розгляду скарги, гармонізацію положень Кодексу адміністративного судочинства України і Кодексу про адміністративні правопорушення України (або ж чіткого розмежування відповідних проваджень). Слід приділити окрему увагу проблемі оскарження рішень судів, прийнятих за наслідками розгляду скарг в апеляційному та касаційному порядку. Можливість оскаржити рішення суду є складовою права на ефективний засіб юридичного захисту (ст. 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод). При цьому Європейський суд з прав людини виходить з достатності у даному випадку двоінстанційності системи адміністративних судів², що опосередковано підтверджується, наприклад, у рішенні у справі Вільхо Ескелінен та ін. проти Фінляндії. З урахуванням цього вважаємо, що у законодавстві України слід передбачити заходи попередження зловживання правом на касаційне оскарження до Вищого адміністративного суду України, що сприятиме більш швидкому розгляду справ і виконанню ухвалених судових рішень. Звичай-

¹ Див.: Кішинський А. В. Проблеми правового регулювання перегляду рішень у справах про адміністративні правопорушення / А. В. Кішинський // Держава і право : юрид. і політ. науки. — Вип. 49. — К. : Ін-т держави і права НАН України, 2010. — С. 253–257; Він же. Співвідношення перегляду рішень по справах про адміністративні правопорушення в адміністративному і судовому порядку / А. В. Кішинський // Часопис Київ. ун-ту права. — 2010. — № 4. — С. 143–146; Колотило О. Апеляційне оскарження постанови судді у справах про адміністративне правопорушення потребує вдосконалення / О. Колотило // Право України. — 2009. — № 8. — С. 119–122; Курило О. Апеляційний порядок перегляду постанов судів у справах про адміністративні правопорушення: пропозиції щодо вдосконалення / О. Курило, О. Чернецька // Юрид. Україна. — 2010. — № 11. — С. 62–64.

² Адміністративна юстиція України: проблеми теорії і практики. Настільна книга судді / за заг. ред. О. М. Пасенюка. — К. : Істина, 2007. — С. 71.

но, вказані заходи мають поєднуватися із чітким забезпеченням законності і обґрунтованості рішень судів першої та апеляційної інстанцій.

У сфері розвитку адміністративного оскарження основною потребою є уніфікація наявних процедур шляхом прийняття єдиного кодифікованого акта, який би регулював оскарження в адміністративному порядку (наприклад, у вигляді Адміністративно-процедурного кодексу України, проект якого розглядався Верховною Радою України, але не був прийнятий). Ухвалення такого акта, крім іншого, зробить процедуру адміністративного оскарження більш доступною для громадян і економічною для державного апарату. Зазначимо, що кодифікованість інституту адміністративного оскарження властива багатьом країнам Європи, що зазвичай проявляється у прийнятті спеціального закону про адміністративну процедуру, який регламентує основні питання оскарження в адміністративному порядку. Такі закони ухвалені в Німеччині, Австрії, Іспанії, Латвії, Естонії та інших державах.

Важливим елементом удосконалення законодавства про адміністративне оскарження є врегулювання правового статусу суб'єкта, уповноваженого розглядати скарги, подані в адміністративному порядку. В європейських країнах частіше за все використовується один з наведених далі підходів:

1) адміністративне оскарження може здійснюватися шляхом подання скарги керівникові органу, посадова особа якого ухвалила оскаржуване рішення, вчинила дію чи бездіяльність, або до вищого органу відповідної галузі державного управління;

2) при державних органах можуть створюватися спеціальні апеляційні структури, які по суті є квазісудовими установами. Вони є незалежними від інших структурних підрозділів певного органу, зазвичай діють із залученням громадськості і представників експертного середовища, а діяльність з розгляду скарг є для них основною.

На нашу думку, в Україні доцільним є впровадження саме другого варіанту, тобто створення у структурі відповідних державних органів апеляційних структур. Причому до формування цих структур слід залучати незалежних фахівців з відповід-

ного професійного середовища, що дозволить підвищити об'єктивність розгляду скарг і підвищить громадський контроль у цій сфері. На сьогодні подібний підхід частково втілений у конструкції експертно-апеляційної ради, створеної при спеціально уповноваженому органі з питань ліцензування (ст. 7 Закону України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» від 01.06.2000 р. № 1775-III).

Як вже зазначалося, окремим питання розвитку інституту оскарження є врегулювання зв'язків, що виникають між судовим і адміністративним оскарженням. У вітчизняній літературі цьому питанню не приділено належної уваги, більшість вітчизняних правників розглядають адміністративне оскарження як факультативну щодо судового стадію, що об'єктивно пояснюється тими проблемами і недоліками у роботі, які властиві державному апарату України¹. У той же час зауважимо, що необов'язковість адміністративних оскаржувальних процедур не є загальновизнаною європейською практикою. Зокрема, в Угорщині, Латвії, Австрії, ФРН зверненню до суду в адміністративних справах передують подання скарги в адміністративному порядку. Очевидно цей європейський досвід потребує окремого опрацювання в контексті нагальної потреби зменшення навантаження на судову систему і пришвидшення вирішення конфліктів, що виникають між фізичними і юридичними особами та органами влади у публічно-правовій сфері.

Підсумовуючи викладене, зазначимо, що у цій статті лише окреслено найбільш значні проблеми розвитку і вдосконалення інституту оскарження в адміністративному праві України. Кожне з розглянутих питань потребує окремого детального осмислення науковцями і практиками, що може бути предметом подальших досліджень.

¹ Тимошук В. П. Інститут адміністративного оскарження: проблеми та перспективи розвитку / В. П. Тимошук // Часоп. Київ. ун-ту права. — 2008. — № 4. — С. 105; Кисіль Л. Є. Правове регулювання процедури адміністративного оскарження / Л. Є. Кисіль // Часоп. Київ. ун-ту права. — 2008. — № 3. — С. 144.

Грибок І. О. Розвиток інституту адміністративного оскарження в умовах адміністративної реформи в Україні / І. О. Грибок // Держава і право : юрид. і політ. науки. Вип. 16. — К. : Ін-т держави і права НАН України, 2002. — С. 154.

Д. В. Лученко

**О ТЕОРЕТИЧЕСКИХ И ПРАКТИЧЕСКИХ ПРОБЛЕМАХ
РАЗВИТИЯ ИНСТИТУТА ОБЖАЛОВАНИЯ
В АДМИНИСТРАТИВНОМ ПРАВЕ УКРАИНЫ**

В статье выделяются основные вопросы развития института обжалования решений, действий и бездействия субъектов властных полномочий в административном праве Украины. Рассмотрена проблема принципов и структуры института обжалования, указывается на внутреннее единство судебного и административного обжалования. Определяются направления совершенствования законодательного урегулирования процедур обжалования.

Ключевые слова: административное право, принципы обжалования судебного обжалование, административное обжалование, субъект властных полномочий.

D. Luchenko

**ABOUT THEORETICAL AND PRACTICAL PROBLEMS
OF DEVELOPMENT OF INSTITUTE OF APPEAL
IN ADMINISTRATIVE LAW OF UKRAINE**

The article devotes to main questions of development of institute of appeal in administrative law of Ukraine. Problems of principles and stricture of this institute are in spotlight. The way of improvement of legal regulation of appeal procedures are defined.

Keywords: admistrative law, principles of appeal, court appeal, admistrative appeal, subject of public power